

Линьова Ірина Олексіївна,

старший викладач кафедри управління
навчальним закладом, менеджменту
та економіки освіти Інституту
лідерства та соціальних наук
Київського університету імені Бориса
Грінченка,

ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ В УПРАВЛІННІ МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ

Стаття присвячена проблемі підготовки керівників навчальних закладів до впровадження інноваційних підходів в управлінні методичною роботою загальноосвітніх навчальних закладів. Автор ділиться досвідом розробки та реалізації модуля «Управління методичною роботою у навчальному закладі (інноваційний аспект)» в експериментальній програмі підвищення кваліфікації керівників НЗ м. Києва в Інституті лідерства та соціальних наук.

Ключові слова: методична робота, методична культура, науково-методична робота, інновації в освіті, інноваційний потенціал НЗ, інноваційна освітня діяльність загальноосвітніх навчальних закладів, професійна мобільність, інтерактивне навчання, компетентність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти в Україні особливого значення набуває удосконалення системи методичної роботи в школі. Актуальність визначається ключовою роллю методичної роботи в діяльності навчального закладу (НЗ) для забезпечення ефективності навчального процесу. Головні завдання системи методичної роботи окреслені в законодавчих та нормативних документах про освіту, а саме: у законах України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту»; Державній національній

програмі «Освіта України XXI століття»; Національній доктрині розвитку освіти. У цих документах особливо підкреслюється значення підвищення компетентності вчителів в удосконаленні якості навчально-виховного процесу, відповідно визначається необхідність впровадження інноваційних підходів для реалізації методичної роботи у НЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретико-прикладні основи проблеми розкриваються у наукових дослідженнях Л. Даниленко, Є. Хрикова, І. Дичківської, Н. Софій, Н. Чепурної, В. Демчука та ін. Прикладними питаннями запровадження компетентнісного підходу в освіту та осмислення засадничих питань взаємозв'язку компетенції і компетентностей займаються зарубіжні та українські науковці і практики: А. Хуторський, Н. Бібік, Л. Ващенко, С. Калашнікова, О. Локшина, О. Оварук, Л. Парашенко, О. Пометун, С. Трубачова, Л. Хоружа та ін.

Ми розглядаємо *методичну роботу в НЗ* як складову освітнього процесу, засіб управління навчально-виховним процесом, основний компонент діяльності будь-якого НЗ, спрямований на удосконалення професійно-педагогічної культури педагогів, продукування психолого-педагогічних ідей, розробку та впровадження нових технологій навчання й виховання, створення і поширення педагогічного досвіду [1, 332]. *Науково-методична робота у ЗНЗ* — цілісна система дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного вчителя, розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу ЗНЗ, досягнення оптимальних результатів навчально-виховного процесу [2, 119].

Метою цієї статті є висвітлення досвіду щодо підготовки керівників навчальних закладів до реалізації інноваційних підходів в управлінні методичною роботою НЗ відповідно до експериментальної програми підвищення кваліфікації керівників НЗ м. Києва, що почала діяти у вересні 2008 року.

Основна частина. Пропонуємо до вашої уваги розробку модуля «Управління методичною роботою у навчальному закладі (інноваційний

аспект)». Підкреслимо, що модуль до програми підвищення кваліфікації керівників НЗ ми розглядаємо як задокументовану, логічно завершену, відносно самостійну, цілісну частину освітньої, освітньо-професійної програми, сукупність теоретичних і практичних завдань відповідного змісту та навчально-методичного забезпечення із завершальними контрольними заходами, що мають на меті встановити рівень успішності суб'єкта навчання [3, 516].

Управління якістю діяльності ЗНЗ (в тому числі й управління методичною роботою) розглядаємо як забезпечення якості освітніх послуг відповідно до визначених стандартів (висуваються нормативними документами та зумовлюються потребами й бажанням споживачів). Метою покращення якості є задоволення потреб споживачів (тих, кому надається послуга). Сьогодні у керівників ЗНЗ виникає потреба у свідомому впливі на досягнення належних освітніх показників, що неможливо без висококваліфікованого педагогічного колективу однодумців. Якість навчально-виховного процесу школи, його результати значною мірою залежать від учителя, його теоретичної підготовки, педагогічної та методичної майстерності.

Візьмемо за основу визначення з «Енциклопедії освіти»: *методична робота в школі* — це цілісна система діагностичної, пошукової, аналітичної, інформаційної, організаційної діяльності заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу школи в цілому та удосконалення якості навчально-виховного процесу [3, 497].

У термін «інновація» ми вкладаємо комплексне значення, оскільки він складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації. *Інновації в освіті* — процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [3, 339]. Під *інноваційною освітньою діяльністю ЗНЗ* ми вбачаємо діяльність щодо удосконалення чи оновлення освітньої теорії та практики шляхом розробки,

експериментальної перевірки, апробації, опанування та збереження освітніх інновацій [4, 16].

Мета модуля — формування професійних компетенцій сучасного керівника навчального закладу для забезпечення впровадження інноваційного аспекту в управління методичною роботою.

Під *компетенціями* ми розуміємо особисті характеристики людини, що визначають та впливають на її здатність виконувати ефективно професійну діяльність. *Результатом набуття компетенцій є компетентність*. Відповідно *компетентність* — здатність людини виконувати ефективно професійну діяльність [3, 408—409].

Завдання та очікувані навчальні результати модуля спрямовані на набуття знань компетенцій: знання організації методичної роботи у НЗ, інноваційних форм і методів управління методичною роботою у НЗ, процесу впровадження інноваційних форм і методів управління методичною роботою у НЗ; вміння компетенцій: вміння організувати методичну роботу у НЗ, ідентифікувати інноваційні методи і форми в управлінні методичною роботою НЗ, впроваджувати інноваційні методи і форми в управління методичною роботою; а також поведінкових установок до аналітичності, організованості, інноваційності (професійної мобільності). *Професійна мобільність* — здатність педагога до змін у професійній діяльності за нових соціально-педагогічних умов [5, 347].

Зміст запропонованого матеріалу полягає в реалізації завдань для досягнення навчальних результатів модуля і здійснюється шляхом: розгляду навчального матеріалу на міні-лекціях; самостійного вивчення навчального матеріалу на основі розробленого для модуля комплексу навчально-методичних матеріалів; виконання практичних завдань, спрямованих на набуття вмінь на практиці застосовувати набуті теоретичні знання; участі у дискусіях, обговореннях, інших видах групової взаємодії з метою розвитку критичного мислення, установок і рис для використання у професійній діяльності здобутих знань і вмінь; проведення вступної та вихідної самооцінки професійних

компетенцій сучасного керівника НЗ для забезпечення впровадження інноваційного аспекту в управління методичною роботою; підсумкового контрольного тестування до модуля.

Модуль побудований на принципах інтерактивного навчання. Термін «інтерактивне навчання» походить від англійського слова «interact», де «inter» — взаємний і «act» — діяти. Таким чином, *інтерактивний* — це здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання стає все популярнішим серед учителів. Основною формою такого навчання має стати тренінг як форма проблемного навчання, зорієнтована на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь учасників, обмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії [6; 7].

Модуль має таку структуру: 1) *вступ*: презентація модуля, знайомство та вироблення правил взаємодії, вступна самооцінка професійних компетенцій сучасного керівника НЗ для забезпечення впровадження інноваційного аспекту в управління методичною роботою; 2) *три основні теми* у вигляді міні-лекцій (лекцій-презентацій, лекцій-дискусій), які присвячені організації методичної роботи (зміст та структура, основні принципи та головні завдання методичної роботи у школі), основним традиційним та інноваційним формам і методам управління методичною роботою у НЗ, спектру методів активізації навчального процесу, а також запровадженню інноваційних форм і методів в управління методичною роботою в НЗ (інноваційна діяльність ЗНЗ, етапи процесу впровадження інновацій); 3) *заклучна частина*: вихідна самооцінка професійних компетенцій сучасного керівника НЗ для забезпечення впровадження інноваційного аспекту в управління методичною роботою, оцінка модуля учасниками, підсумкове тестування до модуля (8—10 тестових завдань за матеріалами модуля).

Модуль також включає семінарське заняття «Спектр методів активізації навчального процесу», у ході якого обговорюються такі питання: «Які методи активізації навчального процесу/методичної роботи ви найчастіше використовуєте для роботи з учнями/педагогічним колективом? Чому?», «Які

методи ви вважаєте найбільш ефективними для засвоєння нової інформації, для проведення уроків, засідань, нарад? Чому?». А також поставлено завдання проаналізувати методи на ефективність засвоєння інформації та дати оцінку засвоєння нового матеріалу у відсотках.

Крім ґрунтовного розгляду ключових понять і дефініцій модуль «Управління методичною роботою у навчальному закладі (інноваційний аспект)» передбачає практичні заняття: «Структура управління методичною роботою НЗ», яке дає можливість схематично зобразити структуру управління методичною роботою в «ідеальному» навчальному закладі та презентувати з певною аргументацією створену структуру; «Науково-методична робота у НЗ», підсумовує теоретичну частину модуля, пропонуючи сформулювати 2 запитання від кожної групи, які розкривають суть організації методичної роботи у НЗ, підготувати відповіді на власні запитання та запитання інших груп і під час інтерактивної гри обмінятися власним досвідом щодо цієї теми; «Запровадження інноваційних форм і методів в управління методичною роботою у НЗ», яке дозволяє керівникам НЗ, працюючи в групах, за запропонованим алгоритмом обрати одну конкретну інновацію в управлінні методичною роботою для цільової групи (учні, батьки, директори, вчителі-предметники), обрати метод для її запровадження, описати алгоритм впровадження інновації, проаналізувати ризики запропонованої інновації, презентувати дослідження групи учасникам тренінгу, обговорити та дати експертну оцінку роботі кожної групи.

Під час проведення модуля для ефективного управління методичною роботою НЗ та забезпечення впровадження інноваційного аспекту слухачі модуля, обмінюючись власним досвідом керівника НЗ, підкреслюють, що головним завданням методичної роботи в школі є виявлення й об'єктивне оцінювання реальних можливостей, здібностей і талановитості кожного вчителя, щоб виростити з них майстрів педагогічної справи, які забезпечать кінцевий результат — високі навчальні досягнення учнів.

Висновки. Розвиток загальної середньої освіти передбачає реалізацію основних положень Національної доктрини розвитку освіти: інноваційну діяльність педагогів і керівників шкіл щодо забезпечення якісної шкільної освіти; розширення практики варіативної освіти та диференційованого навчання, спектра освітніх послуг і мережі шкіл нового типу. Але усі ці освітні інновації неможливі без високого рівня методичної культури вчителя, керівництва навчального закладу.

Методична культура — вища форма активності педагога, його творча самостійність, стимул і умова вдосконалення навчального процесу, передумова виникнення нових ідей у педагогічній науці та практиці. Це не тільки глибокі знання вчителя, але й майстерність, мистецтво, зумовлені його індивідуальністю, уміння пояснювати, зацікавити наукою, озброїти учнів практичними навичками [8, 29].

Методична робота в школі має базуватися на досягненнях науки, освітніх інноваціях, конкретному аналізі стану навчально-виховного процесу. Отже, головними напрямками методичної роботи у сучасній школі повинні бути:

- поглиблення філософсько-педагогічних знань, спрямованих на відродження та розвиток національної освіти в Україні, на вивчення педагогічної теорії та методики навчання і виховання, психології, етики, естетики;
- поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета і методики його викладання з урахуванням вимог Закону України «Про мови»;
- вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи;
- збагачення педагогічних кадрів надбаннями української та зарубіжної педагогіки, науки, культури;
- вивчення теорії та досягнень науки з питань викладання предметів, оволодіння сучасними науковими методами;

- глибоке вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей і виконання з позиції формування національної школи;
- освоєння методики викладання додаткових предметів;
- випереджувальний розгляд питань методики вивчення складних розділів навчальних програм із проведенням відкритих уроків, використанням наочних посібників, ТЗН, дидактичних матеріалів;
- освоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики, методики та принципів активізації навчальної діяльності учнів і формування у них наукового світогляду, виходячи з вимог етнопедагогіки;
- систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації щодо змісту й методики навчально-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів;
- запровадження досягнень етнопедагогіки, психології та окремих методик і передового педагогічного досвіду зі зверненням особливої уваги на використання в діяльності педагогічних колективів зразків національної культури і традицій.

Інноваційний потенціал НЗ — здатність навчально-виховного закладу створювати, сприймати, реалізовувати нововведення і своєчасно позбавлятися застарілого, педагогічно недоцільного [5, 339]. Набуті знання, вміння та установки щодо формування професійних компетенцій сучасного керівника навчального закладу, ефективного управління методичною роботою НЗ та забезпечення впровадження інноваційного аспекту на основі застосування отриманих теоретичних знань, систематизації інформації, активний обмін власним досвідом, практична розробка алгоритмів впровадження інновацій дадуть необхідну підготовку керівнику НЗ для забезпечення впровадження інноваційного аспекту в управління методичною роботою ЗНЗ.

Ми вважаємо, що активна участь слухачів експериментальної програми підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів м. Києва на основі

кредитно-модульної системи організації навчання на базі Інституту лідерства та соціальних наук Київського університету імені Бориса Грінченка під час проведення модулів допоможе керівникам навчальних закладів вирішувати завдання та розв'язувати проблеми в практичній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом / Є. М. Хриков. — К.: Знання, 2006. — 365 с.
2. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту / В. С. Демчук. — К.: Ленвіт, 2007. — 263 с.
3. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
4. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. — К.: Шк. світ, 2007. — 120 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. — К.: Академвидав, 2004. — 352 с.
6. Калашнікова С. А. Підготовка і проведення тренінгів на основі компетентнісно орієнтованого підходу / С. А. Калашнікова. — К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2008. — 57 с.
7. Софій Н. З. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання / Н. З. Софій. — К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2008. — 60 с.
8. Школа молодого завуча / Упоряд. Л. Галіцина. — К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. — 128 с.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС

13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти

Линьова І. О.

Підготовка керівників навчальних закладів до реалізації інноваційних підходів в управлінні методичною роботою НЗ

Кількість посилань — 8.

Линева И. А.

Подготовка руководителей учебных заведений к реализации инновационных подходов в управлении методической работой УЗ

Статья посвящена проблеме подготовки руководителей учебных заведений к внедрению инновационных форм и методов в управление методической работой учебного заведения. Автор статьи делится опытом разработки и реализации модуля «Управление методической работой учебного заведения (инновационный аспект)» в программе повышения квалификации руководителей учебных заведений г. Киева в Институте лидерства и социальных наук.

Ключевые слова: методическая работа, методическая культура, научно-методическая работа, инновации в образовании, инновационный потенциал учебного заведения, инновационная образовательная деятельность общеобразовательных учебных заведений, профессиональная мобильность, интерактивное обучение, компетентность.

Линьова І. О.

Підготовка керівників навчальних закладів до реалізації інноваційних підходів в управлінні методичною роботою НЗ

The article is devoted to the problem of preparation of the leaders of educational establishments to introduction of innovative approaches in a management methodical work in general educational establishment. The author is divided experience of development and realization of the module “Management methodical work in educational establishment (innovative aspect)” in the experimental program of in-plant training leaders of general educational establishments of Kyiv in Institute of leadership and social sciences.

Keywords: methodical work, methodical culture, scientific methodical work, innovations in education, innovative potential educational establishment, innovative

educational activity of general educational establishments, professional mobility, interactive studies.